

Р. З. Голобутовськийкандидат юридичних наук, доцент,
докторант Запорізького національного університету

ОСОБЛИВОСТІ ПОВНОВАЖЕНЬ ГОЛОВИ СУДУ З АДМІНІСТРУВАННЯ ПУБЛІЧНОЮ СЛУЖБОЮ В СУДІ

У статті на основі аналізу чинного законодавства та наявних досліджень правників-адміністративістів узагальнено практику здійснення повноважень з адміністрування публічною службою голови суду, проаналізовано наявні підходи щодо розуміння адміністративно-правового статусу голови суду, виокремлено його адміністративні повноваження, розкрито особливості тих, які пов'язані з кадровою функцією. Запропоновано шляхи вдосконалення повноважень голови суду з адміністрування публічною службою.

Ключові слова: *судове адміністрування, суд, голова суду, служба, публічна служба.*

Постановка проблеми. Головним призначенням судової влади є вирішення правових спорів. Суб'єктом, який здійснює судову владу, є не будь-який державний орган, а лише суд із притаманними лише йому можливостями впливу на поведінку людей і соціальні процеси. Судова влада – це специфічна гілка єдиної державної влади, яка має власну виключну компетенцію щодо розгляду юридично значущих справ, що мають правові наслідки, і реалізується виключно конституційними органами (судами) в межах закону та спеціальних (судових) процедур [1].

Основне місце в системі судових органів України відведено судам, які, відповідно до Конституції та законів України, представлено судами загальної юрисдикції й Конституційним Судом України.

Однак основу судової влади становлять не тільки суди, але й інші судові органи, що наділені різною компетенцією. Ефективне здійснення судами своїх повноважень і функцій прямо залежить від належного судового адміністрування, тобто організації роботи не тільки з управління, але й зі створення необхідних організаційних, соціально-правових умов проходження публічної служби як на посадах судді, так і на інших посадах публічних службовців.

Основні функції з питань адміністрування публічною службою в судах відведені голові суду. Тому актуальність теми полягає в необхідності вивчення стану правового регулювання повноважень голови суду щодо адміністрування публічною службою, а також у недостатності наукових робіт, в яких ці питання висвітлювалися, що в поєднанні з необхідністю комплексного

наукового аналізу цього питання зумовлює важливість обраної теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти адміністративно-правового статусу органів судової влади та публічної служби у них висвітлювалися у працях таких учених, як М.Й. Вільгушинський, О.В. Городецький, В.С. Єгорова, М.І. Карпа, П.Ф. Карпечкіна, Р.І. Кирилюк, Р.О. Куйбіда, Л.М. Москвич, І.В. Назаров, Г.Я. Наконечна, Л.П. Нестерчук, С.П. Погребняк, О.В. Старчук, В.С. Смородинський, О.В. Стомба, Б.А. Страшун, М.А. Фоміна, З.О. Хотинська-Нор і багато інших. Однак сьогодні відсутні комплексні дослідження повноважень і функцій голови суду в сучасних умовах реформування судової системи.

Мета статті – дослідження особливостей функцій, повноважень і завдань голови місцевого суду.

Виклад основного матеріалу. Вивчення повноважень голови місцевого суду неможливе без з'ясування сутності судового адміністрування в судах. Судове адміністрування є різновидом управлінських відносин із специфічними ознаками і правовою природою, зумовленою потребами внутрішньої організації та забезпечення своєчасного розгляду суддями правових спорів, що перебувають на вирішенні у місцевому суді. Зважаючи на це, предметом судового управління (адміністрування) є питання організації судових органів, добору суддів і народних засідателів; управління кадрами судових органів; перевірки організації їх роботи, вивчення й узагальнення судової практики, організації роботи судової статистики. Специфіка судового управління полягає в тому, що воно, не по-

ширюючись на сферу правосуддя, має сприяти здійсненню його цілей і завдань.

Варто зазначити, що в суді, крім відносин, які виникають під час процесуального розгляду справи по суті, є також інші відносини – внутрішні, до яких можна віднести управлінську і кадрову політику, проблеми внутрішньої організаційної структури тощо. Всі ці питання пов'язані з організацією ефективної роботи суду, тобто зі здійсненням управлінських дій, та мають таке саме велике значення для забезпечення здійснення справедливого та об'єктивного правосуддя, забезпечення незалежності суддів під час розгляду судових спорів, як і законодавчі норми, що визначають основні принципи і процедуру судочинства.

Одним з основних суб'єктів адміністрування публічною службою є голова відповідного суду. Ця посада передбачена в штаті будь-якого суду, включно з Верховним Судом і Конституційним Судом України. Голова відповідного суду – це адміністративна посада, на яку в порядку і за умов, визначених законодавством України, може бути обраний (призначений) будь-який суддя відповідного суду.

Згідно із Законом України «Про судоустрій і статус суддів» голова суду, загалом, має такі повноваження у сфері публічної служби:

1) представляє суд як орган державної влади у зносинах з іншими органами державної влади, органами місцевого самоврядування, фізичними та юридичними особами;

2) визначає адміністративні повноваження заступника голови суду;

3) контролює ефективність діяльності апарату суду, погоджує призначення на посаду керівника апарату суду, заступника керівника апарату суду, а також вносить подання про застосування до керівника апарату суду, його заступника заохочення або накладення дисциплінарного стягнення відповідно до законодавства;

4) видає на підставі акта про призначення судді на посаду, переведення судді, звільнення судді з посади, а також у зв'язку з припиненням повноважень судді відповідний наказ;

5) повідомляє Вищу кваліфікаційну комісію суддів України та Державну судову адміністрацію України, а також через веб-портал судової влади про вакантні посади суддів у суді у триденний строк із дня їх утворення;

6) забезпечує виконання рішень зборів суддів місцевого суду;

7) організовує ведення в суді судової статистики та інформаційно-аналітичне забезпечення суддів із метою підвищення якості судочинства;

8) сприяє виконанню вимог щодо підвищення кваліфікації суддів місцевого суду;

9) вносить на розгляд зборів суду пропозиції щодо кількості та персонального складу слідчих суддів;

10) здійснює інші повноваження, визначені законом.

У науковій літературі повноваження голів суду класифікують за різними критеріями, і це не є випадковим з огляду на їх значний обсяг, викладений вище в цитованому нами Законі України «Про судоустрій і статус судів».

На думку І.В. Дем'яненка, повноваження голови суду поділяються на такі: 1) повноваження щодо здійснення правосуддя, тобто суддівські повноваження; 2) спеціальні повноваження, зумовлені перебуванням на адміністративній посаді [2, с. 270]. Ця позиція є цілком логічною, враховуючи те, що однією з особливостей перебування суддів на адміністративній посаді є те, що вони не звільняються від виконання своєї основної функції – відправлення правосуддя. Отже, окрім цих основних функцій, обсяг яких однаковий для всіх суддів відповідного суду, голова суду також отримує адміністративні повноваження в межах цього суду [3, с. 43].

Л.М. Москвич згрупувала повноваження голів суддів за такими видами: адміністративна, інформаційно-аналітична, соціальна, прогностична, планування, мотиваційно-стимулююча, коригуюча, стримуюча, функція забезпечення компетентності і дисципліни всього персоналу, контролююча функція [4, с. 321].

Варто зазначити, що визначені законодавством адміністративні повноваження голів загальних судів різних рівнів і Конституційного Суду України не є вичерпними, оскільки у відповідних статтях зазначено, що голова суду може виконувати інші повноваження, передбачені законодавством.

Аналіз Закону України «Про судоустрій і статус суддів» свідчить про те, що у сфері адміністрування публічною службою голову суду наділено такими повноваженнями з адміністрування кадрами: а) видання на підставі акта обрання на посаду судді чи звільнення судді з посади, а також у зв'язку з припиненням повноважень судді відповідного наказу; б) повідомлення Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та Державної судової адміністрації

про наявність вакантних посад у суді; в) визначення адміністративних повноважень заступника голови суду; г) забезпечення виконання вимог щодо підвищення кваліфікації суддів; ґ) винесення на розгляд зборів суду пропозиції щодо кількості та персонального складу слідчих суддів; д) контроль ефективності діяльності апарату суду, погодження призначення на посаду керівника апарату суду, заступника керівника апарату суду, а також винесення подання про застосування до керівника апарату суду, його заступника заохочення або накладення дисциплінарного стягнення відповідно до законодавства.

Аналіз Закону України «Про судоустрій і статус суддів» свідчить про те, що у сфері адміністрування публічною службою голову суду наділено такими повноваженнями з адміністрування кадрами: а) видання наказів із кадрових питань; б) взаємодія з Вищою кваліфікаційною комісією суддів України та Державною судовою адміністрацією про наявність вакантних посад у суді; в) в установі щодо повноважень заступника голови суду та керівника апарату; г) управління етапами просування по службі у суді та навчання персоналу; ґ) організаційно-штатна робота; д) контроль за виконанням апаратом суду, його керівником, заступником голови суду своїх функціональних обов'язків; е) юрисдикційні повноваження щодо порушення дисциплінарного провадження щодо публічних службовців, а також керівника апарату суду та заступника голови суду.

Дійсно, на сучасному етапі розвитку судоустрою на голову суду та його заступника покладено значні функції в сфері управління судом. Однак законодавець прямо не закріпив вказані функції за головою суду та його заступником, а лише окреслив їх повноваження. Потрібно звернути увагу на те, що функції та повноваження не є тотожними поняттями. Для виконання головою суду та його заступником покладених на них функцій, вони повинні бути наділені достатнім комплексом повноважень. Варто погодитись, що найбільш повно зміст організаційних відносин у суді відображують функції, які притаманні адміністративним посадам. Стосовно функцій адміністративних посад у судовій системі, то у найбільш загальному розумінні – це певні організаційні дії, конкретні напрями адміністративного впливу суб'єкта адміністрування на об'єкт адміністрування, в яких і за допомогою яких розкрива-

ється загальний зміст організаційної діяльності в суді. Ці функції мають особливий характер. Їх головна особливість полягає в тому, що здійснювана діяльність має внутрішньо-організаційний характер, тобто спрямована більшою мірою всередину підвідомчої системи для створення необхідних умов її функціонування.

Під час визначення функцій голови суду та його заступника важливо враховувати: по-перше, цілі і завдання, які покладаються на них, але при цьому треба звернути увагу, що головна проблема полягає у відсутності їх законодавчого закріплення; а по-друге, що кожній функції повинен відповідати певний набір державно-владних повноважень [5, с. 47].

На нашу думку, функції голови суду щодо адміністрування публічною службою можна поділити на такі види: організаційна, установча, інформаційно-аналітична, контрольна, мотиваційно-стимулююча, планування.

Але, досліджуючи функції, які виконує голова суду, треба пам'ятати, що перебування судді на адміністративній посаді в суді не звільняє його від здійснення повноважень судді відповідного суду. Звільнення з посади судді, припинення його повноважень як судді, а також закінчення строку, на який суддю обрано на адміністративну посаду в суді, припиняє його повноваження на адміністративній посаді. У цьому полягають особливості повноважень голови суду на адміністративній посаді. Тобто він передусім є суддею, а потім уже головою відповідного суду, і розглядати функції голови суду щодо управління в суді можливо лише з урахуванням його процесуальних функцій. У цьому також полягають особливості повноважень голови суду як суб'єкта адміністрування публічною службою.

Висновки і пропозиції. Отже, з урахуванням вищенаведеного можна зробити деякі узагальнення. По-перше, чинне законодавство про судоустрій і статус судів не передбачає значних відмінностей у регламентації повноважень з адміністрування публічною службою голів судів різних рівнів. Усі вони, як і їхні заступники, призначаються із суддів відповідного суду, наділяються додатковими адміністративними повноваженнями, а перебування на адміністративних посадах не звільняє їх від здійснення повноважень судді.

Аналіз адміністративно-правового статусу голови суду з адміністрування публічною службою дає змогу звернути увагу на те, що голова суду має дещо звужений обсяг повноважень,

зокрема, це стосується такого: 1) відсутності реальних важелів впливу на керівника та апарат суду, на суддів стосовно дотримання ними трудової дисципліни; 2) голова суду позбавлений права виконувати рішення зборів суду у разі, якщо збори йому не доручили виконання рішення; 3) необхідності покращення контрольних повноважень голови суду стосовно кадрових питань.

Список використаної літератури:

1. Марочкін І.Є., Сібільова Н.В., Тихий В.П. Організація судових та правоохоронних органів: підручник для студентів юрид. спеціальностей вищих навч. закладів. Х.: ТОВ «Одісей», 2007. 528 с.
2. Дем'яненко І.В. Повноваження голови місцевого суду у світлі реформування законодавства про судоустрій та статус суддів. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія: «Право»*. 2012. № 1000. Вип. № 11. С. 269–273.
3. Шпенюк Д.Ю. Класифікація суб'єктів управління службою суддів в Україні. *Європейські перспективи*. 2015. № 1. С. 42–47.
4. Москвич Л.М. Проблеми підвищення ефективності судової системи: дис. ... д-ра юрид. наук: спец. 12.00.10. Х., 2011. 485 с.
5. Золотарьова Я.С. Адміністративні посади та їх правовий статус у судовій системі України. *Юридична наука*. 2015. № 10 (52). С. 46–51.

Голобутовский Р. З. Особенности полномочий председателя суда по администрированию публичной службы в суде

В статье на основе анализа действующего законодательства и существующих исследований юристов-административистов обобщено практику осуществления полномочий по администрированию публичной службой председателя суда, проанализированы существующие подходы к пониманию административно-правового статуса председателя суда, выделены его административные полномочия, раскрыты особенности тех, которые связаны с кадровой функцией. Предложены пути совершенствования полномочий председателя суда по администрированию публичной службы.

Ключевые слова: судебное администрирование, суд, председатель суда, служба, публичная служба.

Holobutovskyi R. Z. Peculiarities of the chairman of the court of administration of public service in the court

In the article, based on the analysis of the current legislation and existing studies of lawyers-administrators, the practice of exercising the powers of administration of the public service of the head of the court is generalized, existing approaches to understanding the administrative and legal status of the chairman of the court are analyzed, his administrative powers are specified, the peculiarities of those who, with a frame function. The ways of improvement of powers of the chairman of the court with administration by public service are offered.

Key words: judicial administration, court, court chair, service, public service.